

Hver sjette ældre borger fik opioider i 2020

Mere end hver sjette (17 pct.) ældre borger på 65 år eller derover har indløst mindst én recept på opioider i 2020, svarende til omtrent 195.000 borgere, *jf.* Figur 1. Til sammenligning udgør andelen 7 pct. på landsplan på tværs af alle aldersgrupper. Dette skal ses i lyset af, at læger skal udvise opmærksomhed ved brug af opioider til ældre, *jf.* Sundhedsstyrelsens (2018) vejledning om ordination af afhængighedsskabende lægemidler. Den højere andel kan bl.a. være påvirket af, at der er flere cancerpatienter^{1,2} blandt de 65 år eller derover end blandt de yngre borgere.

Denne analyse sætter fokus på omfanget af ældre borgere på 65 år eller derover i Danmark, der har indløst mindst én recept³ på opioider i 2020. Tidligere opgørelser på området viser, at forbruget af opioider er aftaget efter øget fokus på brugen samt at der er færre langtidsbrugere. Tal fra 2019 viste, at omtrent en tredjedel (33 pct.) af alle opioidbrugere er langtidsbrugere (>6 måneder). For en nærmere beskrivelse af de senere års udvikling i danskernes brug af opioider, herunder langtidsbrug, henvises til tidligere opgørelser på området^{4,5,6}.

Opioider er stærke smertestillende lægemidler, eksempelvis morfin eller morfinlignende lægemidler, der især anvendes til behandling af akutte smerter, smerter hos cancerpatienter samt terminal- og palliativ⁷ behandling. Ifølge Sundhedsstyrelsens nyeste retningslinjer bør behandling med opioider undgås til personer med kroniske ikke-cancerrelaterede smerter pga. risiko for alvorlige bivirkninger og afhængighed^{8,9,10}. Dertil anbefales det også, at der udvises særlig forsigtighed ved ordination af opioider til bl.a. ældre borgere, som har særlig risiko for bivirkninger¹¹. Hyppigt ses forstoppelse, kvalme, hudkløe, mundtørhed, svimmelhed, konfusion, delir og faldtendens⁹.

---

¹ Sundhedsstyrelsen & Syddansk Universitet (2021). *Danskernes sundhed. Den Nationale Sundhedsprofil 2021.*

² eSundhed.dk.Cancerregisteret (besøgt: marts 2022).

³ Lægemiddelstatistikregisteret er et salgsregister, der ikke indeholder information om, hvorvidt personen har indtaget lægemidlet, der er købt på recept på apotek i primærsektoren.

⁴ Sundhedsstyrelsen (2016). Kortlægning af opioidforbruget i Danmark (besøgt: december 2021).

⁵ Sundhedsdatastyrelsen (2018). Færre langtidsbrugere af opioider i 2017 (besøgt: december 2021).

⁶ Sundhedsdatastyrelsen (2020). Forbruget af opioider er aftaget efter øget fokus på brugen (besøgt: december 2021).

⁷ Palliativ betyder lindrende behandling til uhelbredeligt syge borgere, hvor den helbredende behandling er indstillet.

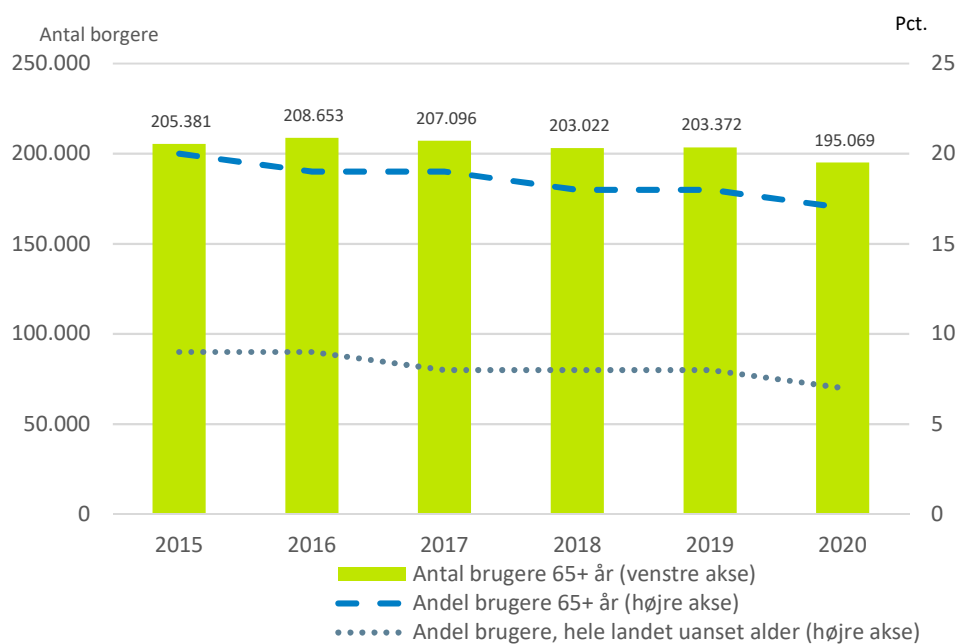
⁸ Sundhedsstyrelsen (2020). *Afdækning af smerteområdet. Fagligt oplæg til en smertebehandlingsplan.*

⁹ Sundhedsstyrelsen (2019). *Smerteguide.*

¹⁰ Sundhedsstyrelsen (2018). *National klinisk retningslinje for opioidbehandling af kroniske non-maligne smerter.*

¹¹ Sundhedsstyrelsen (2018). Vej nr. 9523 af 19/06/2019. *Vejledning om ordination af afhængighedsskabende lægemidler.*

Figur 1 Antal og andel borgere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider, 2015-2020

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

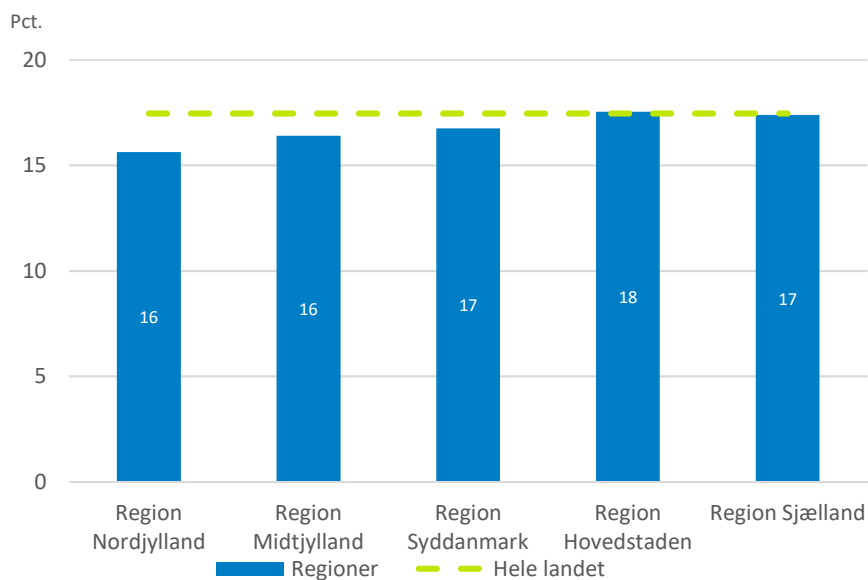
Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02.

*Hele landet omfatter alle borgere med mindst én receptindløsning på opioider i opgørelsesårene 2015-2020.

Regionsfordeling

Der er ingen nævneværdig forskel regionerne imellem i andelen af borgere med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, *jf.* Figur 2. Dette kan ses i lyset af, at regionerne er underlagt de samme centralt fastsatte kliniske anbefalinger og retningslinjer for behandling af patienter med opioider, som medvirker til at sikre ensartet behandling af samme høje faglige kvalitet på tværs af landet.

Figur 2 Andel borgere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, fordelt på regioner og hele landet

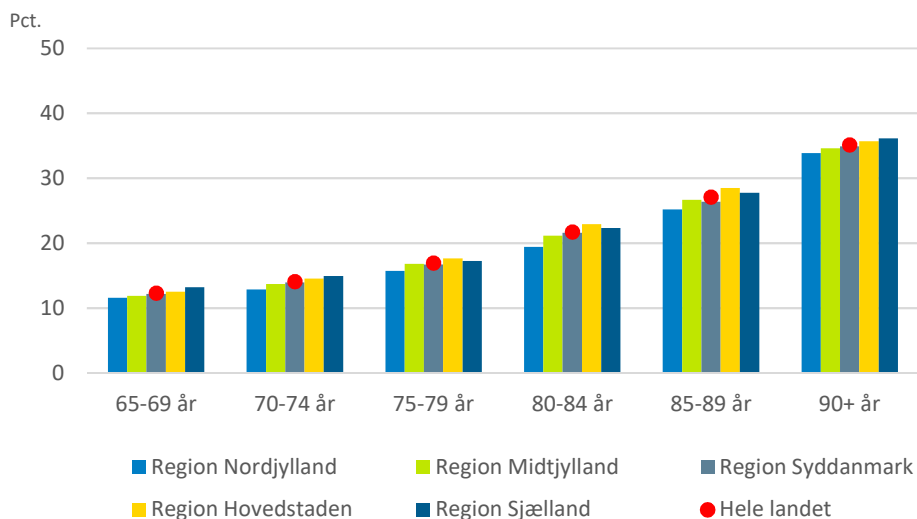
Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02.

Andelen af ældre, der indløser recept på opioider, stiger med alderen. Tal fra 2020 viser, at blandt de 90-årige eller derover er mere end hver tredje (35 pct.) i behandling i kortere eller længere tid.

Der ses mindre regionale forskelle i 2020, når borgerne på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020 opdeles på aldersgrupper, *jf.* Figur 3.

Figur 3 Andel borgere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, fordelt på regioner og hele landet samt aldersgrupper

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02.

Brug af opioider blandt ældre borgere i eget hjem

Omtrent 16 pct. af borgere på 65 år eller ældre, der bor i eget hjem, har indløst mindst én recept på opioider i 2020. Der er ingen nævneværdige forskelle regionerne imellem, hvor andelen varierer fra 15 og 17 pct. (data er ikke vist).

Ældre borgere på plejehjem er hyppigt i opioidbehandling

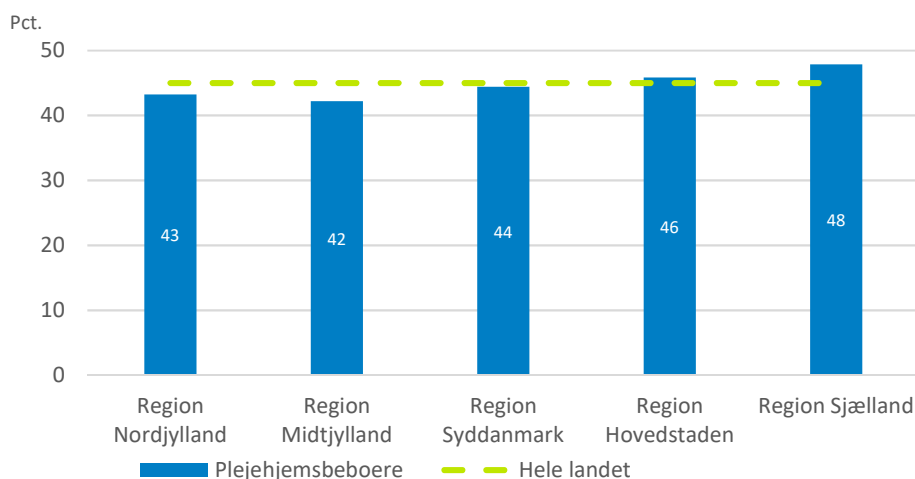
45 pct. af de ældre borgere på plejehjem fik behandling med opioider i 2020, *jf.* Figur 4. Det kan hænge sammen med, at borgere på plejehjem er ældre (typisk i livets slutfase) og er mere syge og deraf bruger flere opioider, end borgere der bor i eget hjem, *jf.* Figur 3. Der er ingen forskel i andelen, når der opgøres på hhv. kommunale- og ikke-kommunale plejehjem (data er ikke vist i figuren).

Andelen af plejehjemsbeboere, der har indløst mindst én recept på opioider i 2020 er højere end andelen i samme aldersgruppe hos borgere med udvalgte kroniske sygdomme¹² (24 pct.), demens (33 pct.) og ældre medicinske patienter¹³ (37 pct.)¹⁴.

Region Sjælland er den region med den højeste andel borgere (48 pct.), der indløst mindst én recept på opioider blandt plejehjemsbeboere i 2020. På den baggrund har Region Sjælland fra efteråret 2020 haft fokus på gennemgang af ordinationsmønstre på smerteområdet og iværksat tiltag til skabe mere opmærksomhed og bedre samarbejde omkring opioidområdet¹⁵.

I Region Midtjylland og Region Nordjylland ligger denne andel lavere (hhv. 42 pct. og 43 pct.), mens Region Syddanmark og Region Hovedstaden ligger tæt på andelen for hele landet (hhv. 44 og 46 pct.), jf. Figur 4.

Figur 4 Andel plejehjemsbeboere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, fordelt på regioner og hele landet

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021), plejehjemsadresser og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02. Opgørelsen er baseret på indløste recepter fra apoteker i Danmark til borgere med dansk cpr-nummer, der pr. 1. januar 2020 har adresse på et plejehjem og samme dato var 65 år eller derover. Plejehjemsadresser er defineret med udgangspunkt i en manuelt indsamlet plejehjemsliste fra 2014 samt plejehjemsoversigten.dk fra 2019. Følgende kommuner er ikke med enten pga. få borgere eller pga. kun ét plejehjem i kommunen: Vallensbæk, Samsø, Læsø, Fanø, Ærø, Solrød, Dragør. Endvidere er borgere med bopæl på Christiansø ikke medtaget.

¹² Kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL), leddegigt, knogleskørhed, type 1-diabetes, type 2-diabetes og astma.

¹³ Borgere med dansk bopæl, der pr. 1. januar i opgørelsesåret er 65 år eller derover og som i løbet af opgørelsesåret under en indlæggelse har haft mindst én indlæggelse på en medicinsk hospitalsafdeling. Borgere, der har haft en indlæggelse på en onkologisk afdeling eller har haft aktionsdiagnosen kræft (DC) under en indlæggelse, er ekskluderet.

¹⁴ Sundhedsdatastyrelsen (2021). Nøgletal på ældreområdet 2015-2020. Aktivitet og kontaktmønstre på ældreområdet.

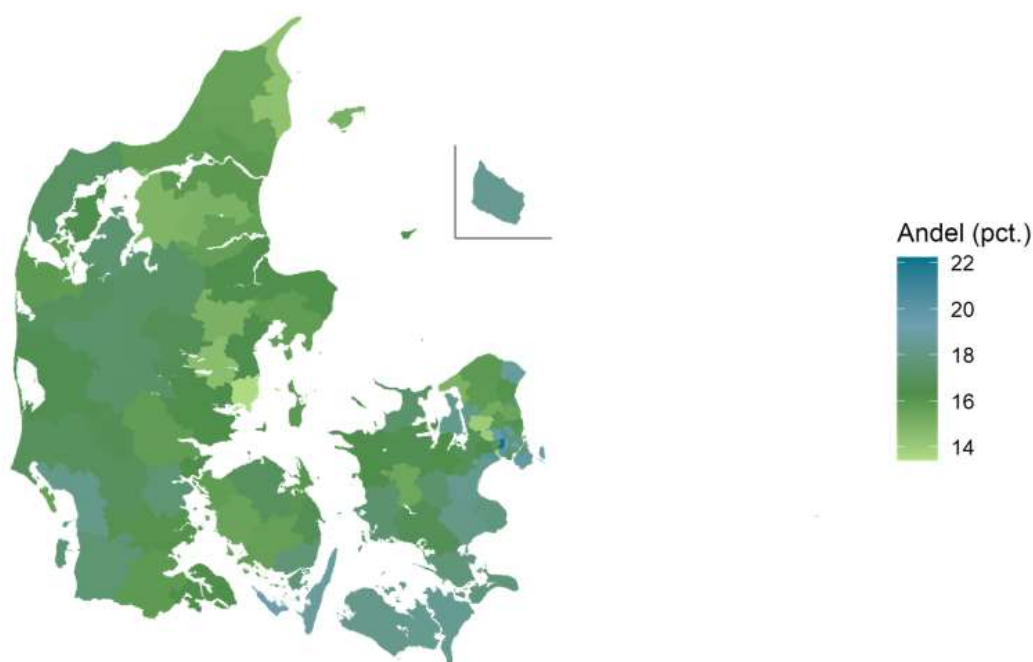
¹⁵ Dagens Medicin. Region Sjælland efterlyser bedre data til oxycodon-indsats (besøgt: marts 2022).

Kommunale forskelle

Kommunale forskelle blandt alle borgere på 65 år eller derover

Der ses variation mellem kommunerne i, hvor stor en andel af borgerne på 65 år eller derover, der indløste mindst én recept på opioider i 2020 (13-22 pct.), *jf.* Figur 5.

Figur 5 Andel af alle borgere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, fordelt på kommuner

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02. Borgere med bopæl på Christiansø er ikke medtaget.

Der er særligt en høj andel med mindst én receptindløsning på opioider blandt ældre borgere i en række kommuner i Hovedstadsregionen (19-22 pct.). Andelen er højere i kommunerne Glostrup, Herlev, Ishøj, Brøndby, Tårnby, Ballerup og Rødovre (22-20 pct.) end i de øvrige kommuner *jf.* Tabel 1. Til sammenligning udgør andelen med mindst én receptindløsning på opioider fra 13-15 pct. i de ti kommuner med den laveste andel.

Tabel 1 Top 10 med den højeste og laveste andel af alle borgere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, fordelt på kommuner

Region	Kommune	Antal	Andel (pct.)
Kommuner med den højeste andel			
Region Hovedstaden	Glostrup	956	22
	Herlev	1.126	20
	Ishøj	756	20
	Brøndby	1.354	20
	Tårnby	1.595	20
	Ballerup	1.977	20
	Rødovre	1.431	20
Region Syddanmark	Ærø	424	19
Region Hovedstaden	Frederiksberg	3.462	19
	Helsingør	2.848	19
Kommuner med den laveste andel			
Region Nordjylland	Læsø	107	15
	Rebild	882	15
Region Midtjylland	Favrskov	1.370	15
Region Hovedstaden	Halsnæs	1.233	15
Region Nordjylland	Vesthimmerlands	1.299	15
Region Midtjylland	Skanderborg	1.656	15
Region Nordjylland	Frederikshavn	2.292	14
Region Hovedstaden	Egedal	1.139	14
	Vallensbæk	428	14
Region Midtjylland	Odder	720	13

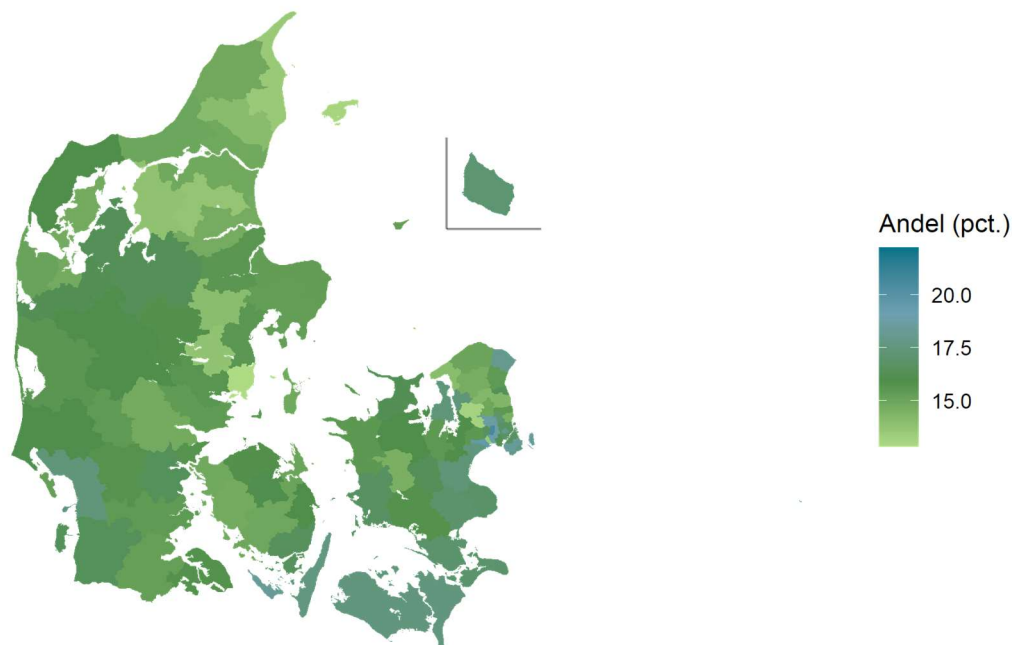
Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02. Borgere med bopæl på Christiansø er ikke medtaget.

Kommunale forskelle blandt borgere i eget hjem på 65 år eller derover

Andelen med mindst én receptindløsning på opioider blandt ældre borgere i eget hjem er ligeledes højest i Hovedstadskommunerne, *jf.* Figur 6.

Figur 6 Andel borgere i eget hjem på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, fordelt på kommuner

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02. Borgere med bopæl på Christiansø er ikke medtaget.

De 10 kommuner med den laveste andel borgere med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, som bor i eget hjem på 65 år eller ældre, er imidlertid spredt på tværs af regionerne. Blandt de 10 kommuner med færrest borgere, der bor i eget hjem udgør andelen mellem 13-14 pct., jf. Tabel 2.

Tabel 2 Top 10 med den højeste og laveste andel borgere i eget hjem på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, opgjort på kommuner

Region	Kommune	Antal	Andel (pct.)
Kommuner med den højeste andel			
Region Hovedstaden	Glostrup	848	21
	Ishøj	714	19
	Brøndby	1.233	19
	Rødovre	1.328	19
	Ballerup	1.827	19

Region	Kommune	Antal	Andel (pct.)
	Herlev	968	18
	Tårnby	1.426	18
Region Nordjylland	Ærø	385	18
Region Hovedstaden	Helsingør	2.656	18
	Frederiksberg	3.072	18
Kommuner med den laveste andel			
Region Midtjylland	Favrskov	1.242	14
Region Hovedstaden	Halsnæs	1.124	14
Region Nordjylland	Vesthimmerlands	1.156	14
Region Midtjylland	Skanderborg	1.526	14
Region Nordjylland	Rebild	778	14
	Frederikshavn	2.090	14
Region Hovedstaden	Vallensbæk	412	13
	Egedal	1.049	13
Region Nordjylland	Læsø	88	13
Region Midtjylland	Odder	669	13

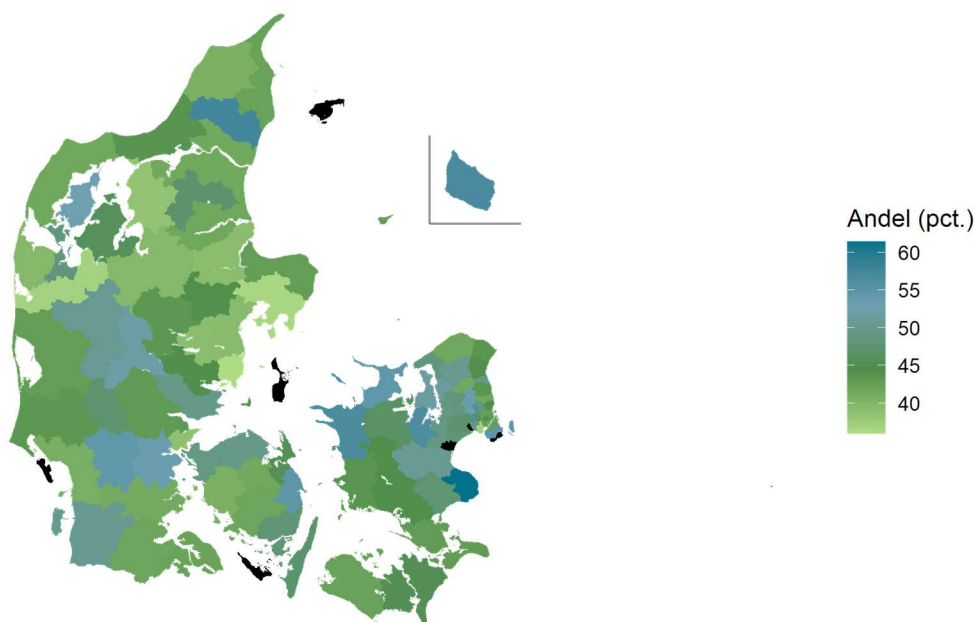
Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02. Borgere med bopæl på Christiansø er ikke medtaget.

Kommunale forskelle blandt borgere der bor på plejehjem og er 65 år eller derover

Inden for regionerne er der store forskelle i andelen af beboere på plejehjem på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, *jf.* Figur 7.

Figur 7 Andel plejehjemsbeboere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020, fordelt på kommuner

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021), plejehjemsadresser og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02. Opgørelsen er baseret på indløste recepter fra apoteker i Danmark til borgere med dansk cpr-nummer, der pr. 1. januar 2020 har adresse på et plejehjem og samme dato var 65 år eller derover. Plejehjemsadresser er defineret med udgangspunkt i en manuelt indsamlet plejehjemsliste fra 2014 samt plejehjemsoversigten.dk fra 2019. Følgende kommuner er ikke med enten pga. få borgere eller pga. kun ét plejehjem i kommunen: Vallensbæk, Samsø, Læsø, Fanø, Ærø, Solrød, Dragør. Disse kommuner er markeret med sort. Endvidere er borgere med bopæl på Christiansø ikke medtaget.

På kommuneniveau findes de højeste andele blandt plejehjemsbeboere på 65 år eller derover i kommunerne Stevns, Brønderslev, Bornholm og Kalundborg (61-57 pct.), jf. Tabel 3. Andelen varierer fra hhv. 54-61 pct. og 36-40 pct. for de 10 kommuner med højest og lavest andel borgere med mindst én receptindløsning.

Tabel 3 Top 10 med den højeste og laveste andel plejehjemsbeboere på 65 år eller derover med mindst én receptindløsning på opioider i 2020

Region	Kommune	Antal	Andel (pct.)
Kommuner med den højeste andel			
Region Sjælland	Stevns	81	61
Region Nordjylland	Brønderslev	173	57
Region Hovedstaden	Bornholm	202	57
Region Sjælland	Kalundborg	155	57

Region	Kommune	Antal	Andel (pct.)
Region Hovedstaden	Glostrup	108	56
	Herlev	158	56
Region Sjælland	Lejre	77	56
Region Syddanmark	Nyborg	84	55
Region Hovedstaden	Tårnby	169	55
Region Sjælland	Odsherred	151	54
Kommuner med den laveste andel			
Region Midtjylland	Viborg	251	40
	Aarhus	825	39
	Randers	301	39
	Skanderborg	130	39
Region Syddanmark	Fredericia	126	39
Region Nordjylland	Vesthimmerlands	143	38
Region Hovedstaden	Hvidovre	130	37
Region Midtjylland	Holstebro	138	37
	Syddjurs	92	36
	Odder	51	36

Kilde: Lægemedelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021), plejehjemsadresser og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Gruppen opioider dækker over ATC-koderne: N02A (undtaget N02AJ07), R05DA04 og N07BC02.

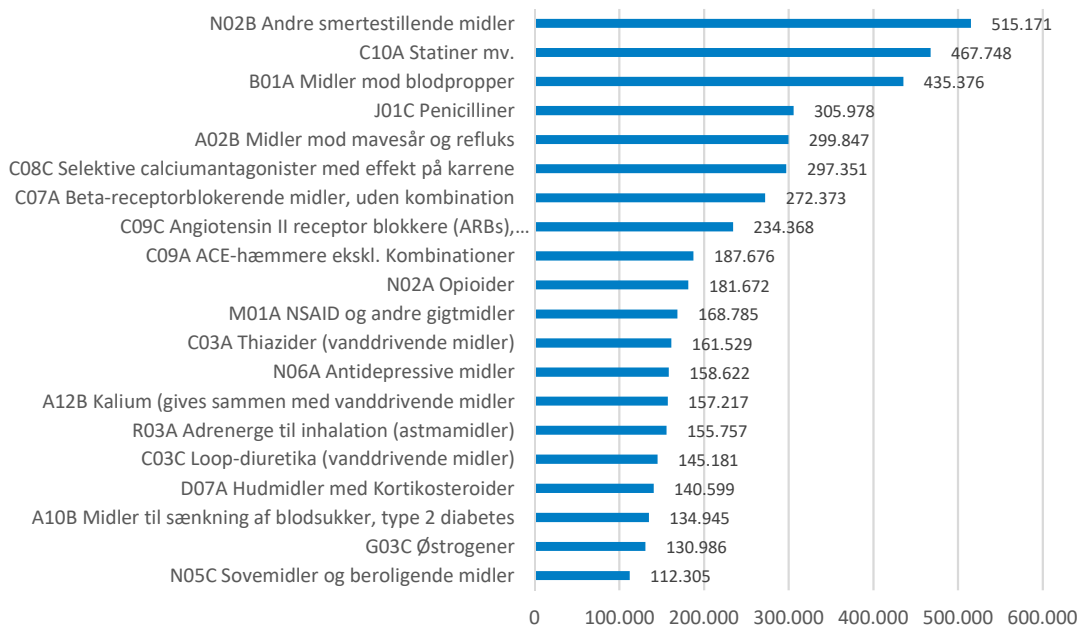
Opgørelsen er baseret på indløste recepter fra apoteker i Danmark til borgere med dansk cpr-nummer, der pr. 1. januar 2020 har adresse på et plejehjem og samme dato var 65 år eller derover.

Plejehjemsadresser er defineret med udgangspunkt i en manuelt indsamlet plejehjemsliste fra 2014 samt plejehjemsoversigten.dk fra 2019. Følgende kommuner er ikke med enten pga. få borgere eller pga. kun ét plejehjem i kommunen: Valensbæk, Samsø, Læsø, Fanø, Ærø, Solrød, Dragør. Endvidere er borgere med bopæl på Christiansø ikke medtaget.

Opioider anvendes hyppigt blandt ældre

Opioider er hyppige anvendte lægemidler blandt ældre borgere på 65 år eller derover, *jf.* Figur 8. Til sammenligning er "Andre smertestillende lægemidler" de hyppigst anvendte lægemidler, mens eksempelvis midler til behandling af type 2-diabetes og astma anvendes mindre hyppigt end "Opioider".

Figur 8 Top 20 over de mest anvendte lægemidler for borgere på 65 år eller derover i 2020, antal borgere

Kilde: Lægemiddelstatistikregisteret (opdateret til og med november 2021) og CPR-registeret (opdateret december 2021), Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Bemærk, at opioider er afgrænset til ATC-gruppe N02A (undtaget N02AJ07). Et opmærksomhedspunkt er, at denne afgrænsning af opioider er anderledes end afgrænsningen i resten af analysen.